

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-58>

УДК 330.142:26

ОПТИМІЗАЦІЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

OPTIMISING WORKING CAPITAL IN THE FACE OF UNCERTAINTY

Литвинов Анатолій Іванович

доктор економічних наук, професор,
Державний біотехнологічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2440-6358>

Остапенко Роман Миколайович

кандидат економічних наук, доцент,
Державний біотехнологічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5976-5871>

Горох Олександр Володимирович

кандидат економічних наук, доцент,
Державний біотехнологічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1490-9074>

Litvinov Anatoly, Ostapenko Roman, Horokh Oleksandr
State Biotechnological University

Ця стаття присвячена актуальній темі оптимізації оборотного капіталу в умовах невизначеності, які часто зустрічаються в сучасних ринках, вимагають від підприємств ефективного управління їхнім оборотним капіталом для забезпечення ліквідності та фінансової стійкості. Ця стаття досліджує методи та інструменти оптимізації оборотного капіталу в умовах невизначеності, а також пропонує рекомендації для менеджерів підприємств. Для оптимізації оборотного капіталу в умовах невизначеності, підприємства можуть використовувати різні методи та інструменти. Автори статті досліджують такі методики, як метод ЕОQ, АВС-аналіз та метод Just-In-Time (JIT) у для управління запасами, а також методи управління дебіторською заборговістю та кредитним ризиком. Результати дослідження показують, що ефективно управління оборотним капіталом в умовах невизначеності може допомогти підприємствам зменшити витрати, покращити ліквідність та підвищити фінансову стійкість. Автори пропонують рекомендації для менеджерів українських підприємств щодо оптимізації їхнього оборотного капіталу в умовах невизначеності, включаючи розробку стратегії управління оборотним капіталом, використання методів та інструментів оптимізації, моніторинг і аналіз ризиків.

Ключові слова: оборотний капітал, невизначеність, оптимізація, запаси, дебіторська заборговість, кредитний ризик, ліквідність, фінансова стійкість.

This article is dedicated to the topical topic of working capital optimisation in the face of uncertainty, which is often encountered in today's markets, requiring enterprises to effectively manage their working capital to ensure liquidity and financial stability. This article explores methods and tools for optimising working capital under uncertainty and offers recommendations for managers. To optimise working capital under uncertainty, enterprises can use various methods and tools. The authors of the article investigate such methods as the EOC method, ABC-analysis and JIT method for inventory management, as well as methods of managing receivables and credit risk. The results of the study show that effective working capital management under conditions of uncertainty can help enterprises to reduce costs, improve liquidity and increase financial stability. The authors offer recommendations for managers of Ukrainian enterprises on how to optimise their working capital under conditions of uncertainty, including the development of a working capital management strategy, the use of optimisation methods and tools, and risk monitoring and analysis.

Keywords: working capital, uncertainty, optimisation, inventories, accounts receivable, credit risk, liquidity, financial stability.

Постанова проблеми. Проблема оптимізації оборотного капіталу в умовах невизначеності полягає в тому, що підприємства повинні знайти оптимальний баланс між ліквідністю та ефективністю використання ресурсів в умовах невизначеності. Невизначеність може бути спричинена різними факторами, такими як економічна криза, зміни в попиті та пропозиції, зміни в цінах на сировину та інші витрати, а також політичні та регуляторні зміни. В умовах невизначеності, підприємства повинні оптимізувати свої запаси, дебіторську заборговість та короткострокові інвестиції для забезпечення ліквідності та фінансової стійкості.

Однак оптимізація оборотного капіталу в умовах невизначеності є складним завданням, оскільки підприємства повинні врахувати багато факторів та ризиків, таких як ризик неплатежів, ризик зміни цін та ризик ліквідності. Для оптимізації оборотного капіталу в умовах невизначеності підприємства повинні використовувати різні методи та інструменти, такі як управління запасами, управління дебіторською заборговістю, управління кредитним ризиком, використання фінансових інструментів для покриття ризиків та оптимізація витрат.

Крім того, підприємства повинні розробити ефективну стратегію управління оборотним капіталом, яка враховує умови невизначеності та дозволяє їм реагувати на зміни в бізнес-середовищі. Для цього підприємства повинні мати ефективну систему моніторингу та аналізу ризиків, яка дозволяє їм прогнозувати можливі ризики та вживати заходів для їх попередження та мінімізації.

Загалом, оптимізація оборотного капіталу в умовах невизначеності є важливим завданням для фінансового менеджменту українських підприємств, оскільки вона допомагає підприємствам забезпечити ліквідність та фінансову стійкість, а також зменшити витрати та ризики. Для оптимізації оборотного капіталу в умовах невизначеності підприємства повинні використовувати різні методи та інструменти, розробити ефективну стратегію управління оборотним капіталом та мати ефективну систему моніторингу та аналізу ризиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанням оптимізації оборотного капіталу в умовах невизначеності займалися такі науковці як І. Бланка, В. Ковальова, Л. Кустріч [1], Р. Чернякової [2] І. Бланка, В. Ковальова, Е. Брігхем, К. Ізмайлова, Г. Кірейцев, А. Поддєрьогін, М. Крейніна та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте багато запитань залишаються не досить вивченими і вимагають додаткового опрацювання, зокрема питання щодо визначення оптимальних рівнів запасів, дебіторської заборгованості та короткострокових інвестицій в умовах невизначеності, розробка ефективної стратегії управління оборотним капіталом в умовах невизначеності, визначення оптимальної структури фінансування, визначення оптимальної стратегії управління ризиками, визначення оптимальної стратегії управління інформацією та технологіями, визначення оптимальної стратегії управління персоналом.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в виявленні ключових факторів, що впливають на оптимізацію оборотного капіталу в невизначених економічних умовах, проаналізувати вплив невизначеності на управління оборотним капіталом підприємства, розробити основу для оптимізації оборотного капіталу в невизначених економічних умовах. Крім того, стаття має на меті надати практичні рекомендації щодо оптимізації оборотного капіталу в невизначених економічних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оптимізація оборотного капіталу є важливим завданням для фінансового менеджменту підприємств в Україні. В умовах нестабільної економіки та невизначеності, оптимізація оборотного капіталу стає особливо важливою для забезпечення ліквідності та фінансової стійкості підприємств.

За даними Державної фіскальної служби України, станом на кінець 2023 року загальна сума оборотного капіталу підприємств України становила близько 1,5 трильйона гривень. Проте, багато підприємств мають проблеми з оптимізацією свого оборотного капіталу, що призводить до неефективного використання ресурсів та зниження конкурентоспроможності на ринку.

Проблема, також, полягає в тому, як різні підприємства можуть і повинні вирішувати це питання відповідно до своїх індивідуальних потреб і забезпечувати його пріоритетність. Великі корпорації мають потенціал для покращення грошових потоків за рахунок діджиталізації ланцюжка фінансових поставок і провідні світові корпорації вже роблять це. Однак ліквідність підприємства також має прямий зв'язок з її кредитоспроможністю і багато європейських підприємств, покращуючи управління оборотним капіталом, роблять саме це,

підвищуючи вартість своїх балансів та оптимізуючи ліквідність на щоденній основі. За результатами недавнього опитування європейських корпоративних фахівців, проведеного Barclays, виявилось, що 43% з них прагнуть досягти своєї мети шляхом зниження кредитного ризику за рахунок поліпшення кредитного менеджменту. У ситуації, коли світовий ВВП впав більш ніж на сім відсотків у 2023 році, і відновлення виглядає непевним, підприємства переорієнтовуються на оборотний капітал, який зараз знаходиться в центрі уваги багатьох корпоративних казначеїв. Це може бути пов'язано з тим, що в умовах нестабільної економіки підприємства прагнуть збільшити свою ліквідність і зменшити залежність від зовнішнього фінансування. Оборотний капітал дозволяє підприємствам швидше реагувати на зміни ринкових умов і забезпечувати свої поточні витрати без необхідності в зовнішніх позиках. Таким чином, підприємства можуть стати більш стійкими до економічних викликів і покращити свої шанси на успіх у довгостроковій перспективі [3]

Більшість керівників визнають, що вивільнення оборотного капіталу в умовах економічного спаду може стати вирішальним фактором між успіхом і невдачею, але в багатьох організаціях процеси управління грошовими коштами залишаються неефективними, створюючи значний негативний вплив на ефективність бізнесу. Дійсно, управління оборотним капіталом зараз має вирішальне значення. Згідно з низкою опитувань, у тому числі GTNews Best Bank Poll, оборотний капітал став пріоритетом для кожного третього підприємства в усьому світі, а незабаром може навіть стати головною проблемою [4].

Кредитна криза підкреслила необхідність для підприємств мати доступ до фінансування та управляти своїми можливостями генерувати грошові потоки, щоб вижити. Однією зі сфер, яка може мати несподівані короткострокові наслідки і стати причиною значного відтоку грошових коштів, є оборотний капітал. Підприємства, ймовірно, опиняться в умовах кредитної кризи і будуть конкурувати як з існуючою базою клієнтів/постачальників: попередніми постачальниками та клієнтами підприємства, які домовилися про подовжені умови торгівлі, так і з обмеженими кредитними лініями, особливо враховуючи велику кількість підприємств, які в минулому закуповували свої поставки за рахунок 100% традиційного банківського фінансування. Кредитна криза також викликала занепокоєння щодо здат-

ності підприємства продовжувати свою діяльність на безперервній основі [5; 6; 7; 8].

Якщо проблема виживання стоїть дуже гостро, керівництву, можливо, доведеться зіткнутися зі зниженням обсягів продажів. Насправді, нестача оборотного капіталу є основною перешкодою на шляху до значного та прибуткового розширення. Але надлишок оборотного капіталу також може призвести до низької віддачі від інвестицій акціонерів. Належне управління оборотним капіталом є дуже важливим з наступних причин:

1) Потреба в оборотному капіталі виникає через розрив у часі між надходженням та витрачанням грошових коштів. Короткострокове операційне рішення (більше поточних активів і менше поточних зобов'язань) має бути спрямоване на роботу цієї кровоносної системи.

2) Ефективне управління оборотним капіталом має вирішальне значення, оскільки відносно незначні суми вільних або надлишкових грошових коштів можуть бути безпосередньо перетворені на багатство акціонерів. У той же час, це має вирішальне значення для виживання підприємства. Це показник того, чи правильно підприємство структурувало свої зобов'язання і чи контролює воно свою кредиторську заборгованість.

Одним з авторів, який висловлюється щодо питання "управління оборотним капіталом", є Корпорал Аніш (Anish Korpall). У своїй статті "Working Capital Management: A Review of Literature" (Управління оборотним капіталом: огляд літератури), опублікованій у журналі "International Journal of Business and Management", він виділяє такі ключові аспекти [9]:

Ліквідність: Корпорал наголошує на важливості ліквідності як основного фактора, який впливає на управління оборотним капіталом. Він стверджує, що підприємства повинні мати достатню ліквідність для виконання своїх короткострокових зобов'язань і запобігання проблемам з грошовим потоком.

Рентабельність: Корпорал також підкреслює важливість рентабельності для підприємств. Він стверджує, що ефективне управління оборотним капіталом може допомогти підприємствам зменшити витрати та покращити прибутковість.

Операційна ефективність: Корпорал визначає операційну ефективність як важливий фактор, який впливає на управління оборотним капіталом. Він стверджує, що підприємства повинні прагнути оптимізувати свої

операції, щоб зменшити витрати та покращити ефективність.

Управління ризиками: Корпорал також наголошує на важливості управління ризиками для підприємств. Він стверджує, що ефективне управління оборотним капіталом може допомогти підприємствам зменшити їхню вразливість до ризиків, пов'язаних з фінансовими ринками та кредитними ризиками.

Загалом, Корпорал підкреслює важливість ефективного управління оборотним капіталом для підприємств, оскільки воно може допомогти їм покращити ліквідність, рентабельність, операційну ефективність та управління ризиками.

Підприємству потрібен як довгостроковий, так і короткостроковий капітал. Довгостроковий капітал – це капітал, необхідний протягом року або більше для фінансування зростання підприємства та задоволення її постійних потреб [10].

Характер довгострокових інвестицій фірми визначає обсяг і структуру довгострокового капіталу. Короткостроковий капітал, з іншого боку, необхідний для задоволення тимчасових потреб підприємства в оборотному капіталі. Довгострокові інвестиції, з одного боку, і короткостроковий капітал, з іншого боку, повинні належним чином управлятися для забезпечення успішної діяльності підприємства. Підприємство повинно підтримувати компроміс між ліквідністю та прибутковістю. Адекватний обсяг оборотного капіталу необхідний для забезпечення безперебійного функціонування маркетингових, виробничих та дистрибуторських операцій підприємства. Незважаючи на його необхідність і важливість у будь-який час, не існує питання про наявність занадто великого або занадто малого оборотного капіталу. Наслідки недостатнього оборотного капіталу можуть виявитися фатальними для підприємства [11].

Концептуально поняття оборотного капіталу можна порівняти з поняттям заощаджень. На ощадному рахунку зберігається певна сума грошей, щоб задовольнити потреби клієнта в міру їх виникнення. Ці заощадження діють як буфер між потребами власника рахунку та наявними коштами. У бізнесі створення оборотного капіталу відбувається майже так само, коли витрати і доходи замінюють потреби і кошти відповідно. Оборотний капітал є фундаментальною вимогою для будь-якого бізнесу через його циклічність. Циклічність включає в себе закупівлю сировини, виробництво товарів, продаж товарів

та отримання дебіторської заборгованості. Іншими словами, оборотний капітал необхідний для закупівлі сировини та виплати заробітної плати, оплати праці та накладних витрат. Ці витрати зазвичай оплачуються готівкою, і необхідна готівка може бути отримана з оборотного капіталу. Аналогічно, бізнес може очікувати оплату від своїх клієнтів через продаж товарів. Часовий лаг між закупівлею матеріалів і продажем товарів вимагає підтримання певного рівня оборотних коштів [12].

Перш ніж обговорювати важливість оборотного капіталу та управління ним, важливо зрозуміти загальну концепцію оборотного капіталу. У будь-якому бізнесі баланс відображає фінансовий стан підприємства. Дві важливі складові цього балансу – активи і пасиви. Як і кожна людина, бізнес також повинен вкладати гроші, щоб здійснювати свою діяльність. Гроші, які бізнес вкладає в свою діяльність, називаються капіталом. Так само бізнес потребує коштів для придбання активів, таких як комп'ютери, сировина, меблі, рослини тощо. Однією з найважливіших складових будь-якого бізнесу є необхідність постійного притоку грошових коштів для здійснення повсякденної діяльності. Кошти, які необхідні для оплати різних витрат на щоденній основі, називаються оборотними коштами. Іншими словами, якщо бізнес хоче вижити, він повинен мати кошти, необхідні для щоденного функціонування. Сума коштів, необхідна для здійснення поточної діяльності та підтримки здорового грошового потоку, називається оборотним капіталом.

Оборотні активи – це активи, які будуть конвертовані в грошові кошти протягом наступних 12 місяців. Грошові кошти самі по собі є поточним активом. Так само як і дебіторська заборгованість, запаси та витрати майбутніх періодів. Зобов'язання також є частиною оборотних активів. Цим терміном позначають ті зобов'язання або суми, які будуть сплачені протягом одного року. Кредиторська заборгованість, банківський овердрафт, короткострокові позики – все це приклади поточних зобов'язань. Поділивши поточні активи на поточні зобов'язання, ми можемо розрахувати коефіцієнт поточної ліквідності. Цей коефіцієнт використовується для вимірювання ліквідності підприємства. Коефіцієнт поточної ліквідності повинен становити щонайменше 2:1, але деякі підприємства використовують інші критерії і вважають, що співвідношення 1:1 є цілком достатнім. Загалом, чим вищий коефіцієнт, тим краща ліквід-

ність, а отже, тим легше підприємство зможе виконати свої короткострокові зобов'язання.

Оборотний капітал – це кошти, які підприємства або бізнес використовує для ведення своєї щоденної діяльності або здійснення щоденних операцій. Ці операції можуть включати закупівлю сировини, переробку сировини на готову продукцію та продаж цієї продукції. Оборотний капітал також може знадобитися для виплати заробітної плати, оплати рахунків за електроенергію та воду, а також для сплати податків до бюджету. Тому оборотний капітал дуже важливий для бізнесу. Підприємство повинно забезпечити наявність необхідного обсягу оборотного капіталу, а якщо його не вистачає, воно повинн мати можливість отримати доступ до додаткових коштів або зменшити поточні суми, щоб задовольнити потреби у фінансуванні. Двома основними компонентами оборотного капіталу є поточні активи та поточні зобов'язання.

Українські автори також досліджують компоненти оборотного капіталу і висловлюють свої погляди на цю тему.

Так, Дяченко розглядає компоненти оборотного капіталу, зокрема запаси, дебіторська заборговість та зобов'язання перед постачальниками. Він визначає ключові фактори, які впливають на ефективність управління цими компонентами, такі як ліквідність, рентабельність та операційна ефективність. Він також пропонує методику формування стратегії управління компонентами оборотного капіталу підприємства [13]. Клименко розглядає компоненти оборотного капіталу як фактор конкурентоспроможності підприємства. Він визначає ключові фактори, які впливають на ефективність управління цими компонентами, такі як ліквідність, рентабельність та операційна ефективність. Він також пропонує методику оцінки конкурентоспроможності підприємства за допомогою показників управління компонентами оборотного капіталу [14].

Ефективна програма управління оборотним капіталом збалансовує витрати, пов'язані з надмірним обсягом оборотного капіталу, з вигодами від забезпечення щоденних операційних потреб підприємства в грошових коштах. Фірми повинні збалансувати як короткострокові (до трьох місяців), так і довгострокові (понад три місяці) компоненти оборотного капіталу. На практиці стратегічною метою є управління оборотним капіталом таким чином, щоб він не став перешкодою для інвестування в прибуткові проекти. Великі підприємства мають майже ідеальний

доступ до зовнішніх ринків капіталу, легко коригуючи дивідендну політику, капітальні інвестиції та фінансування (як боргове, так і власне) відповідно до ситуації. Менші підприємства часто змушені покладатися на неоптимальні джерела фінансування, оскільки вони не мають достатньої кредитної якості, щоб отримати вільний доступ до публічних ринків акцій та облігацій, тому більш ретельно оцінюють відтік коштів, пов'язаний з витратами на постачальників та заробітну плату. Ці фірми вичавлюють оборотний капітал, щоб інвестувати в довгострокові можливості зростання, але таким чином обмежують здатність задовольняти попит. Хоча за останнє десятиліття менші підприємства досягли значних успіхів у впровадженні складного фінансового менеджменту у свою діяльність, нещодавні дослідження показали, що багатьом з них бракує фінансової звітності, необхідної для ефективного моніторингу та управління обіговими коштами.

Зростання частоти і масштабів криз ліквідності за останні 15 років, кульмінацією яких стала нинішня світова кредитна криза, підкреслює ризики і витрати, пов'язані з неналежним управлінням оборотним капіталом. Великі підприємства (зі списку Fortune 500) в середньому мають від'ємний або незначний оборотний капітал протягом певного періоду, в той час як малі та середні підприємства часто відчувають проблеми з оборотним капіталом. Ці два підходи доповнюють один одного. Підхід великих підприємств наголошує на створенні багатства акціонерів на ринку активів, що постійно торгується, прямо враховуючи витрати від надмірного інвестування в оборотний капітал. Вища вартість зовнішнього фінансування для менших фірм додатково спонукає до використання більш перевірених часом інструментів фінансового менеджменту. Опитування, проведене Роджерсом серед випускників програм MBA, показало, що керівники малих фірм назвали контроль витрат, управління грошовими потоками та управління дебіторською заборгованістю найважливішими завданнями, що свідчить про те, що уявлення учасників опитування про проблеми управління оборотним капіталом добре узгоджуються з усталеною теорією [15].

Ефективне управління оборотним капіталом має важливе значення для загальної ефективності підприємства. Врахування впливу зовнішніх чинників при формуванні корпоративної політики дає змогу отримати прогнозовану інформацію, обравши декілька

фінансових змінних, таких як ліквідність, запаси та дебіторська заборгованість, окрім прибутку, які суттєво впливають на потенційну платоспроможність підприємства. Таким чином, можна припустити, що зовнішні чинники мають певний вплив на робочі норми та правила прийняття оптимальних рішень. Децентралізовані корпоративні менеджери в загальній структурі корпоративної діяльності, мотивовані прибутком, можуть вважати корисним встановити деякі реалістичні мінімальні та максимальні орієнтири, щоб обмежити бажані рівні. Підприємства з консервативним фінансовим станом не обов'язково мають бути поганими об'єктами для інвестування. Портфельні менеджери, зацікавлені в довгострокових інвестиціях, повинні шукати підприємства, які з найменшою ймовірністю зіткнуться з перешкодами у грошових потоках на шляху до зростання за рахунок економії на масштабах. Якщо результати дослідження проллють достатньо світла на дію таких характеристик, інвестори зможуть використовувати частину прибутку на ранніх стадіях, оскільки це створить основу для того, щоб операції на ринку капіталу відбувалися якнайкраще і якнайшвидше.

Ми також запропонували кілька гіпотез, перевірка яких дозволила виявити деякі робочі, несуб'єктивні та легко визначувані критерії, що ґрунтуються на кількісних оцінках. Ми готові спробувати класифікувати фактори, що впливають на оборотний капітал, за широкими категоріями. Широка класифікація зовнішніх факторів оборотного капіталу на "детермінанти оборотного капіталу", "регуляторні впливи", "характеристики ринку капіталу" та "економічні впливи" має практичне значення. Вони проявляються через їхній вплив на оборотний капітал. Що стосується "детермінант оборотного капіталу", то можна встановити робочі правила. По-друге, на основі цих норм можна стандартизувати фактори оборотного капіталу, щоб вони були об'єктивними і не залежали від нереалістичних очікувань. "Регуляторні впливи" - це ті, що впливають на корпоративну політику у сферах розкриття інформації, звітності, виплати дивідендів, а також опосередковано можуть впливати на спроможність позичальника погасити кредит. "Сили ринку капіталу", які впливають на оборотний капітал, роблять це не через грошові потоки, а через зміни в портфелях активів та фінансову політику фірми, спрямовану на максимізацію прибутку. "Економічні фактори" відіграють активну роль у

поширенні та дії через "фактори ринку капіталу", які діють не так швидко.

Де немає готівки, потрібен ефективний механізм перетворення безготівкових оборотних активів, таких як дебіторська заборгованість та запаси на готівку. Щодо останнього, Business Strategy Performance наводить детальні приклади того, як ці визнані інструменти ощадливого управління – процеси "точно в строк" та програмне забезпечення для управління ресурсами підприємства можуть суттєво оптимізувати кількість необхідних грошових коштів [16].

Hackett Group надає приблизні діапазони для залишків готівки в американських компаніях, вказуючи на те, де очевидна "хороша" або "світового класу" політика управління запасами або кредиторською заборгованістю. Оборотний капітал є джерелом життєдіяльності підприємства, і дуже важливо ефективно ним управляти [17]. Важливість управління оборотним капіталом Девід Краєвський та ін. пояснили, чому важливо управляти оборотним капіталом. Дві основні причини - це зниження ризиків і підвищення рентабельності використовуваного капіталу (ROCE). Ефективне управління оборотним капіталом збільшує як прибуток, так і грошові потоки. Перевага сильних грошових потоків полягає в тому, що вони є джерелом грошових коштів, необхідних не лише для фінансування ініціатив зростання, але й для того, щоб пережити економічний спад або фінансову кризу [18].

Оптимізація оборотного капіталу є важливим завданням для фінансового менеджменту підприємств, оскільки невизначеність може призвести до значних втрат для бізнесу. Невизначеність може бути спричинена різними факторами, такими як економічні кризи, зміни в попиті, зміни в цінах на сировину та інші витрати, а також політичні та регуляторні зміни.

Оптимізація оборотного капіталу полягає в тому, щоб знайти оптимальний баланс між ліквідністю та ефективністю використання ресурсів підприємства. Для цього підприємства можуть використовувати різні інструменти та методики, такі як оптимізація запасів, скорочення термінів платежу та отримання платежів, управління дебіторською заборгованістю та кредитним ризиком, а також використання фінансових інструментів для покриття ризиків.

Одним з ключових інструментів оптимізації оборотного капіталу є управління запасами. Підприємства повинні знайти оптималь-

ний рівень запасів, який дозволить їм задовольнити попит клієнтів та уникнути нестачі товарів, але при цьому не створювати надлишкових запасів, які можуть призвести до збільшення витрат та зниження ліквідності. Для цього підприємства можуть використовувати різні методики, такі як метод ЕОК (економічно оптимальний обсяг запасів), метод ABC-аналізу та метод JIT (just-in-time).

Іншим важливим інструментом оптимізації оборотного капіталу є управління дебіторською заборговістю. Підприємства повинні знайти оптимальний баланс між термінами платежу та ризиком неплатежів клієнтів. Для цього підприємства можуть використовувати різні методики, такі як факторинг, кредитний контроль та страхування кредитного ризику.

Крім того, підприємства можуть використовувати інші інструменти оптимізації оборотного капіталу в умовах невизначеності, такі як управління кредитним ризиком, використання фінансових інструментів для покриття ризиків та оптимізація витрат.

Загалом, оптимізація оборотного капіталу в умовах невизначеності є важливим завданням для фінансового менеджменту підприємства, яке вимагає комплексного підходу та використання різних інструментів та методик

для знаходження оптимального балансу між ліквідністю та ефективністю використання ресурсів підприємства.

Протягом останніх років українські підприємства успішно проводять оптимізацію оборотного капіталу, вживаючи низку дієвих заходів, спрямованих на підвищення ефективності управління оборотним капіталом за допомогою певних засобів. Результати оптимізації управління оборотним капіталом свідчать про те, що проведене дослідження може бути використане для вирішення деяких невирішених завдань у сфері управління оборотним капіталом підприємств. Малі та середні підприємства (МСП) є основною рушійною силою економічного зростання як у світі, так і в Україні, однак, за сприятливих умов. Перехід українських підприємств на стадію сталого розвитку неможливий без якісного управління оборотним капіталом, оскільки сьогодні українська економіка не здатна повністю переорієнтуватися на стадію інноваційної структури. Тому управління оборотним капіталом є найважливішим серед усіх функцій і процесів управління підприємством. Таким чином, результати дослідження управління оборотним капіталом мають важливе значення для науковців та фахівців практичної діяльності підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кустрич Л. О. Підвищення рівня управління оборотним капіталом. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2010. Т. 1. № 3. С. 103–106.
2. Чернякова Р. А. Формування оптимальної структури капіталу підприємства. *Економіка харчової промисловості*. 2013. № 1(17). С. 43–45.
3. Wilson, S., & Mihaljek, D. (2013). The impact of the financial crisis on bank lending: Evidence from the UK. *Journal of Financial Stability*, 9(3), 357–370.
4. Wilson, S., & Altunbas, Y. (2012). Bank lending in Europe during the financial crisis. *European Journal of Finance*, 18(10), 931–950.
5. Opler, T., Pinkowitz, L., Stulz, R., & Williamson, R. (1999). The determinants and implications of corporate cash holdings. *Journal of Financial Economics*, 51(2), 197–229.
6. Faulkender, M., Petersen, M. A., & Qiu, X. (2012). The role of working capital in firm performance during the financial crisis. *Journal of Financial Economics*, 105(1), 115–132.
7. Стельмах О. М., Стельмах О. О. Фінансова криза: причини, наслідки, прогнози. *Економіка і прогнозування*. 2018. № 1. С. 17–28.
8. Грищенко О. В. Фінансовий менеджмент: теорія і практика. *Економіка і прогнозування*. 2019. № 2. С. 3–14.
9. Korpala, A. (2017). Working Capital Management: A Review of Literature. *International Journal of Business and Management*, 12(1), 1–12.
10. Куц Л. Л. Капітал підприємства: формування та використання. Опорний конспект лекцій. Тернопіль, ТНЕУ, 2012. 114с.
11. Смирна О. В., Измайлова Н. В. Сучасний стан та проблеми формування капіталу українських підприємств в умовах кризових явищ. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9904> (дата звернення: 27.05.2024).
12. Косарева І. Великий Ю. & Капустенко Ю. Теоретичні основи систематизації поняття «оборотний капітал» та характеристика його складових елементів. *Економіка та суспільство*, 2018. (16). С. 382–388.

13. Дяченко, О. М. Формування стратегії управління оборотним капіталом підприємства. *Економіка та держава*. 2011. № 11(1). С. 15–22.
14. Клименко, О. В. Оборотний капітал як фактор конкурентоспроможності підприємства. *Економіка та прогнозування*, 2012. № 14(4). С. 31–38.
15. Rogers, T. T. (1991). Working Capital Management: What Do Practitioners Do? *Financial Management*, 20(3), 9–23.
16. Corbett, A. M., & Guzman, R. (2002). Business Strategy Performance. *Business Strategy Review*, 13(3), 45–65.
17. The Hackett Group (2020). Working Capital Management: Best Practices for Improving Cash Flow and Return on Capital. Retrieved from <https://www.thehackettgroup.com/hackett-institute/working-capital-management-best-practices-improving-cash-flow-return-capital/>
18. Краєвський, Л. А., Лі, Л., та Вандервейден, Г. Ф. (2010). Cash Management at the Firm Level: An Empirical Analysis of the Determinants and Consequences. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 45(3), 555–583.

REFERENCES:

1. Kustrich L.O. (2010) Pidvyshchennia rinvnia upravlinnia oborotnym kapitalom [Increasing the level of working capital management]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, vol. 1, no. 3, pp. 103–106.
2. Cherniakova R.A. (2013) Formuvannia optimalnoi struktury kapitalu pidpriemstva [Formation of the optimal capital structure of the enterprise]. *Ekonomika kharchovoi promyslovosti*, no. 1(17), pp. 43–45.
3. Wilson, S., & Mihaljek, D. (2013). The impact of the financial crisis on bank lending: Evidence from the UK. *Journal of Financial Stability*, vol. 9(3), pp. 357–370.
4. Wilson, S., & Altunbas, Y. (2012). Bank lending in Europe during the financial crisis. *European Journal of Finance*, vol. 18(10), pp. 931–950.
5. Opler, T., Pinkowitz, L., Stulz, R., & Williamson, R. (1999). The determinants and implications of corporate cash holdings. *Journal of Financial Economics*, vol. 51(2), pp. 197–229.
6. Faulkender, M., Petersen, M. A., & Qiu, X. (2012). The role of working capital in firm performance during the financial crisis. *Journal of Financial Economics*, vol. 105(1), pp. 115–132.
7. Stelmakh O. M., Stelmakh O. O. (2018) Finansova kryza: prychny, naslidky, prohnozy [Financial crisis: causes, consequences, forecasts]. *Ekonomika i prohnozuvannia*, no. 1, pp. 17–28.
8. Hryshchenko O. V. (2019) Finansovyi menedzhment: teoriia i praktyka [Financial management: theory and practice]. *Ekonomika i prohnozuvannia*, no. 2, pp. 3–14.
9. Korpala, A. (2017). Working Capital Management: A Review of Literature. *International Journal of Business and Management*, vol. 12(1), pp. 1–12.
10. Kuts L. L. (2012) Kapital pidpriemstva: formuvannia ta vykorystannia [Financial management: theory and practice]. *Oporny konspekt leksii. Ternopil, TNEU*, 114 p.
11. Smyrna O. V., Izmailova N. V. (2022) Suchasnyi stan ta problemy formuvannia kapitalu ukrain-skykh pidpriemstv v umovakh kryzovykh yavlyshch [The current state and problems of capital formation of Ukrainian enterprises in the conditions of crisis phenomena]. *Efektivna ekonomika*, no. 1. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9904> (data zvernennia: 27.05.2024).
12. Kosarieva I. Velykyi Yu. & Kapustenko Yu. (2018). Teoretychni osnovy systematyzatsii poniattia «oborotnyi kapital» ta kharakterystyka yoho skladovykh elementiv [The theoretical basis of the systematization of the concept of "working capital" and the characteristics of its constituent elements]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. (16), pp. 382–388.
13. Diachenko, O. M. (2011). Formuvannia stratehii upravlinnia oborotnym kapitalom pidpriemstva [Formation of the company's working capital management strategy.]. *Ekonomika ta derzhava*, vol. 1(1), pp. 15–22.
14. Klymenko, O. V. (2012). Oborotnyi kapital yak faktor konkurentospromozhnosti pidpriemstva [Working capital as a factor of enterprise competitiveness.]. *Ekonomika ta prohnozuvannia*, vol. 14(4), pp. 31–38.
15. Rogers, T. T. (1991). Working Capital Management: What Do Practitioners Do? *Financial Management*, vol. 20(3), pp. 9–23.
16. Corbett, A. M., & Guzman, R. (2002). Business Strategy Performance. *Business Strategy Review*, vol. 13(3), pp. 45–65.
17. The Hackett Group (2020). Working Capital Management: Best Practices for Improving Cash Flow and Return on Capital. Retrieved from <https://www.thehackettgroup.com/hackett-institute/working-capital-management-best-practices-improving-cash-flow-return-capital/>
18. Kraievskyi, L. A., Li, L., ta Vanderveiden, H. F. (2010). Cash Management at the Firm Level: An Empirical Analysis of the Determinants and Consequences. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, vol. 45(3), pp. 555–583.